

Чернишенко Я.Г.
студент
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі розвитку продуктивних сил основні засоби залишаються головним фактором виробництва. Від рівня технічної озброєності, в першу чергу, залежить якість виготовленої продукції, продуктивність праці, рентабельність підприємства. А існування динамічних ринкових перетворень, економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання вимагають чіткого обліку основних засобів і адекватного їх відображення у фінансовій звітності.

Саме тому до облікової інформації про наявність, рух та ефективність використання основних засобів підприємства пред'являються підвищені вимоги особливо в частині її повноти, вірогідності й оперативності. Володіючи визначеними характеристиками підприємство може швидко реагувати на зміни фінансово-господарської ситуації, яке пов'язане з управлінням цих об'єктів.

Слід відмітити, що інформація про наявність, стан та використання основних засобів, яка ілюструється в діючих формах первинних документів вже давно втратила свій сенс та актуальність, оскільки є характерною ще для планової економіки часів СРСР. Реквізити та показники форм не враховують вимоги сьогодення в розкритті облікових даних, зокрема в частині подання інформації про складові первісної вартості основних засобів, їх ліквідаційної вартості, терміну корисного використання, методу нарахування амортизації, рахунків (субрахунків) обліку об'єктів та обліку витрат, які виникають в процесі експлуатації. Свідченням зазначеного є проведення опитування бухгалтерів-практиків підприємств України різних форм власності та видів економічної діяльності.

На етапі дослідження та підготовки матеріалу було проведено опитування бухгалтерів господарюючих суб'єктів щодо ефективності та інформативності використання діючих первинних документів наявності та руху основних засобів з метою виявлення негативних сторін та недоліків в інформаційно-аналітичному забезпеченні обліку таких об'єктів, а також пошуку шляхів їх усунення.

Під час анкетування респондентів (бухгалтерів) – було охоплено ряд найактуальніших питань, що стосуються обліку об'єктів основних засобів. Згідно з результатами опитування, на 99% підприємств, бухгалтери використовують стандартні (типові форми) первинних документів для обліку основних засобів. Але існують деякі розбіжності у відповідях респондентів, з приводу невдоволеності останніх, тими чи іншими незручностями, з якими вони стикаються, використовуючи типові форми .

Так, 77% опитаних вважають, що наявні типові форми первинних документів мають надмірну кількість застарілих граф. З одного боку з цим варто погодитися Але, незважаючи на широку репрезентативність вибірки, в Україні існує безліч підприємств у різних галузях економіки, кожне з яких має певні специфікації в своєму обліку. В такому разі можна запропонувати для кожної з цих галузей окремі, уніфіковані лише під їх сферу впливу, типові форми первинного обліку. Дана пропозиція обтяжить непряме управління підприємствами, та знизить контроль над ними, але за правильного підходу – тобто термінового введення повсюдно електронного документообігу та електронної перевірки, зменшуючи вплив людського фактору – все може вдатися навіть краще ніж було. З іншого боку підприємства тієї чи іншої сфери матимуть первинні документи, що необтяжені непотрібними, для їх господарюючої діяльності, графами, а отже й заповнення даних документів стане більш зручним та швидким з можливістю оперативної інтеграції с автоматизованим середовищем, або електронною базою даних.

Половина опитаних відзначили, що не роблять жодних відміток про об'єкт основних засобів під час реконструкції, модернізації або добудови, а інша половина відмітили, що записують певну коротку інформацію, з приводу стану цього об'єкта, в інвентарній картці. Відомо, що під час реконструкції, модернізації або добудови – нарахування амортизації на об'єкт основних засобів припиняється, а отже на великому підприємстві просто знати про ремонт – буде недостатньо – необхідні певні відмітки, без яких виникає можливість шахрайства працівників бухгалтерії, або інших, через присвоєння собі сум зносу. Під «короткою інформацією в інвентарній картці» слід розуміти записи, без відповідності жодній з граф, в даному документі, що містять дані, щодо витрат на реконструкцію, модернізацію або добудову, об'єкту основних засобів, а також сум його переоцінок. Незручність такого методу полягає в заповненні необмеженої великої кількості форм ОЗ-1 для одного і того ж об'єкту з приводу різних операцій, пов'язаних з його реконструкцією, модернізацією або добудовою. Слід розробити нову, окрему форму, в якій би містилися усі відомості з приводу добудови, реконструкції або модернізації об'єкту основних

засобів з обов'язковими графами для відображення моменту виведення та до моменту введення його в експлуатації, тобто припинення та відновлення нарахування амортизації.

Майже 50% респондентів відповіли, що не використовують типові форми для нарахування амортизації об'єктів основних засобів у себе на підприємстві, пояснюючи це тим, що мають власні розробки, більш простіші для розуміння користувачами облікової інформації. А також заповнення їх бухгалтером, за реквізитами, що не обтяжують документ, при цьому в повному обсязі розкриваючи зміст господарських операцій з обліку нарахування амортизації об'єктів основних засобів. Демонструючи подібні документи бухгалтери чітко давали зрозуміти, що заповнення подібного виду документів вручну є нісенітницею, точніше кажучи – марною тратою часу. Виходячи з цього, бухгалтери, на своїх підприємствах, за попередньою згодою з керівником вводили в дещо видозміненому вигляді форми первинних документів, що відображають елементи нарахування амортизації – у автоматизоване електронне середовище, тобто комп'ютер. А там, задаючи певні параметри та алгоритми, необхідні саме для того чи іншого методу нарахування амортизації – піднімали цей процес на вищий рівень – більш швидший та простіший.

Більшість бухгалтерів, що були опитані і гадки не мають, яким документом переводити об'єкт основних засобів до складу необоротних активів, що утримуються для продажу. А тому, використовують при цьому форму № ОЗ-1, роблячи, певні відмітки і в інвентарних картках, адже не існує окремого конкретного документу, який засвідчив би дану операцію.

Через недосконалість визначеної системи групування в документах об'єктів основних засобів для потреб нарахування амортизації, більшість бухгалтерів на підприємствах, коливалися, відповідаючи на дане питання анкети, адже, через використання в більшості випадків власних розробок – вони не встановлюють конкретного розгалуження по групах, а записують об'єкти основних засобів по порядку. Так, один з респондентів у графі «власна відповідь» зазначив, що використовує групування об'єктів на своєму підприємстві за кімнатами, до яких вони прикріплені, позначаючи порядок останніх великими літерами латинського алфавіту, а об'єкти основних засобів, що за ними (кімнатами) закріплені – арабськими цифрами. Розглядаючи інвентарні номери за запропонованим методом формування – можна дійти висновку, що даний метод вартий уваги, але лише для ряду невеликих підприємств. Так, наприклад, під буквою А – слід розуміти кабінет директора, А1 – відповідно буде робочий стіл, А2 – крісло, А3 – комп'ютер тощо. З іншого боку, широко розвинені промислові підприємства, такі як: ДП «АНТК ім. Антонова», завод «Маяк» - що

мають на своєму балансі широкий спектр об'єктів основних засобів, не можуть застосовувати запропонований метод, в першу чергу через те що в латинському алфавіті може не вистачити літер для позначення кімнат, цехів, ангарів тощо. А отже, для таких підприємств більше підійде числовий метод або інший.

Повертаючись до дослідження необхідності уніфікації або стандартизації типових форм первинних документів - слід звернути увагу на те що велика кількість застарілих та непотрібних сьогодні граф, для відображення інформації в документах первинного обліку об'єктів основних засобів – основна причина невдоволеності бухгалтерів на підприємствах, їх бажання реформувати, первинний документообіг, шляхом уніфікації та спеціалізації за кожним підприємством, а також більшої пристосованості до електронного документообігу. Про це свідчить переважне погодження опитаних респондентів щодо доцільності впровадження в практичну діяльність нових форм первинних документів (рис. 1).

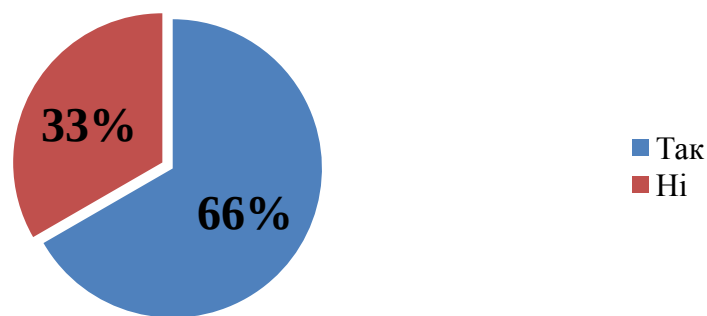

Рис. 1. Доцільність розробки та впровадження в практичну діяльність нових форм первинних документів з обліку основних засобів (за результатами анкетування підприємств України різних форм власності та видів економічної діяльності)

Отже, існує необхідність впровадження нових, реструктурованих та більш уніфікованих форм первинних документів, які по-перше дали б більш однозначні відповіді, з боку бухгалтерів, які їх використовують – на опитування, а по-друге пришвидшили б діяльність останніх, та мали б змогу більш зручно, оперативно та ефективно інтегруватися в електронне середовище.